

> Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
380017

Datum
Betreft Adviezen

Geachte voorzitters,

Op 10 oktober 2011 heb ik u verzocht mij advies te geven over een herziening van de kwalificatiestructuur en een lijst op te stellen met vierjarige opleidingen die niet verkort kunnen worden naar drie jaar. Beide adviesaanvragen heb ik aangekondigd in het Actieplan mbo 'Focus op Vakmanschap 2011 – 2015'. Deze adviezen moeten een bijdrage leveren aan het versterken en aantrekkelijker maken van het mbo. Dat is juist nu van essentieel belang, omdat leerlingen massaal kiezen voor een havo - hbo route in plaats van de mbo – hbo route. Bovendien dreigt een ernstig tekort aan geschoold personeel, met name in de techniek en de zorg. De urgentie om het beroepsonderwijs te versterken en de kwalificatiestructuur robuuster te maken is daarom hoog.

Op 17 februari 2012 heeft u mij het advies 'Uitzonderingen verkorting nominale studieduur mbo-4 opleidingen' gestuurd en op 27 februari 2012 het advies 'Mbo-diploma's: doelmatige basis voor vakmanschap'. Ik besef dat vele deskundigen bijgedragen hebben aan de totstandkoming van beide adviezen. Daar spreek ik mijn oprechte waardering voor uit. In deze brief geef ik u mijn reactie op beide adviezen. Voorafgaand aan deze reactie geef ik u mijn visie op de rol van de Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (hierna SBB).

Zoals bekend is de maatregel het verkorten van de beroepsopleidingen uitgewerkt in het wetsvoorstel 'Doelmatige leerwegen in het beroepsonderwijs en het moderniseren van de bekostiging van het beroepsonderwijs.' Dit wetsvoorstel, dat onlangs naar de Tweede Kamer is gestuurd, zal eerst door de Tweede Kamer en vervolgens door de Eerste Kamer moeten worden aanvaard, alvorens het kan worden uitgevoerd.

Rol van SBB

De SBB is in het leven geroepen door het georganiseerd bedrijfsleven, het beroepsonderwijs en de kenniscentra met als doel het verbeteren van de kwaliteit van het middelbaar beroepsonderwijs, met name waar het gaat om de ontwikkelingen tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De SBB neemt hiervoor regie op de onderwerpen kwalificeren, examineren, beroepspraktijkvorming en macrodoelmatigheid. Hoewel betrokken partijen de SBB hierin steunen, heeft u

mij verzocht bepaalde taken van de SBB in de wet vast te leggen, zodat de doorzettingsmacht van de SBB wordt versterkt.

Datum

Onze referentie380017

De wettelijke taak voor het ontwikkelen en het onderhouden van de kwalificatiedossiers ligt op dit moment bij zeventien afzonderlijke kenniscentra. Bij de ontwikkeling van de kwalificatiestructuur is het noodzakelijk dat de kenniscentra nauw samenwerken. In het verleden is gebleken dat deze samenwerking niet altijd optimaal is geweest en dat soms het sectorale belang boven het algemeen belang werd gesteld. Het toekennen van een centrale/coördinerende ontwikkel- en beheerstaak aan de SBB leidt tot meer eenheid (en minder overlap) in de kwalificatiestructuur.

Op dit moment is in de wet opgenomen dat bij ministeriële regeling een organisatie kan worden aangewezen, die is belast met advisering over de landelijke kwalificatiestructuur en over de voorstellen tot vaststelling van kwalificatiedossiers (artikel 7.2.5 van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs). Deze taken zullen worden belegd bij de SBB. De onafhankelijke toetsing zal zijn belegd in de toetsingskamer, die binnen de SBB is gepositioneerd. Hiermee vormt SBB een belangrijke schakel in de kwaliteit van het mbo. OCW zal hiervoor nog dit jaar een ministeriële regeling opstellen.

Ik wil het functioneren van de SBB zich eerst laten bewijzen, voordat ik bekijk of verdere verankering van ook nog andere taken in de wet noodzakelijk is. Ik ben voornemens hiervoor twee evaluaties uit te laten voeren. De eerste evaluatie vindt plaats in 2014 en de tweede volgt in 2016.

Herziening van de kwalificatiestructuur

Ik heb u gevraagd mij te adviseren over de herziening van de kwalificatiestructuur, waarin substantieel minder kwalificaties zijn opgenomen dan in de huidige kwalificatiestructuur. Vooral de mbo-instellingen hebben aangegeven dat deze herziening nodig is om de uitvoerbaarheid en doelmatigheid van het mbo-onderwijs te bevorderen. Ook de Commissie Hermans/Van Zijl heeft in zijn advies *Kwalificeren en Examineren* (2010) aangespoord om de huidige kwalificatiestructuur transparanter en beter uitvoerbaar te maken. Deze signalen en de wens om het aantal kwalificaties te verminderen, hebben ertoe geleid dat ik de SBB om advies heb gevraagd.

Het voorliggende advies van de SBB hierover is mijns inziens nog niet compleet, omdat de uitwerking in de vorm van het format van de kwalificatiestructuur ontbreekt. Kenniscentra hebben dit met spoed nodig ten behoeve van het opstellen van de nieuwe kwalificatiedossiers. Ik vraag u binnen twee weken na het verschijnen van deze brief dit format alsnog te leveren, zodat ik het kan beoordelen. Ik vraag u ook mij ervan te overtuigen dat alle kenniscentra de uitdaging aan kunnen en willen gaan om nog dit jaar de herziene kwalificatiedossiers op te leveren. Alleen zo kunnen scholen in het schooljaar 2013-2014 namelijk aan de slag gaan met de herziene kwalificaties.

Ik ga akkoord met de belangrijkste uitgangspunten in het advies, omdat ik daarin goede condities herken om mbo-deelnemers kwalitatief nog beter en vooral ook breder inzetbaar op te leiden. Dit ervaar ik als onontkoombaar in de huidige en toekomstige economische situatie.

Datum

Onze referentie380017

Een kwalificatiedossier kent straks de volgende opbouw: een basisprogramma, een profieldeel en een keuzedeel. U geeft daarbij ook precieze percentages aan, maar ik vind – zonder het format te kennen - het thans nog te vroeg om daar een uitspraak over te doen. Wel geef ik u al mee dat het keuzedeel niet meer dan 15% mag omvatten van het totale pakket. Ik zal u mijn definitieve standpunt laten weten, zodra ik het format van u ontvang.

De inhoud van het kwalificatiedossier is object van examinering en diplomering en wordt gevalideerd door de betreffende paritaire commissie(s) onder meer op het punt van uitvoerbaarheid. De keuzedelen zijn relevant voor doorstroming naar de arbeidsmarkt en/of naar het hbo en voldoen ook aan de vereisten zoals die gelden voor het basis- en profielprogramma. Keuzedelen kunnen beroepsspecifiek of algemeen zijn, bijvoorbeeld een extra vreemde taal. Voor deze laatste categorie kan ik mij voorstellen dat een centraal ontwikkelteam binnen SBB de verdere uitwerking op zich neemt in plaats van een specifiek kenniscentrum.

Zoals ik hierboven al heb aangegeven, zie ik graag dat het aantal keuzeonderdelen overzichtelijk en beperkt blijft. Anders blijft er ondoelmatigheid bestaan. Ik vraag u dan ook een monitor te organiseren op de (uit)werking van deze keuzedelen en hoe deze in de praktijk straks gaan werken. Ik ga over het 'wat' van het onderwijs. Daarom ben ik voornemens om, net als nu, het gehele kwalificatiedossier vast te stellen, inclusief alle daarin opgenomen elementen. Ik zal dat doen voor de duur van drie jaar. Anders gezegd: inhoudelijke wijzigingen van de kwalificatiedossiers zal ik gedurende drie jaar niet toestaan. Ik ben het mbo-onderwijs, dat voor een grote transitie staat, verschuldigd dat vanaf 2013-2014, niet jaarlijks weer nieuwe versies van kwalificatiedossiers bij de poort worden aangeleverd. Er zijn twee uitzonderingen. Allereerst kunnen wettelijke beroepsvereisten wijzigen. Op de tweede plaats kan een paritaire commissie van oordeel zijn dat een set van keuzeonderdelen in een kwalificatiedossier toch nog niet helemaal goed afgewogen is. Dat blijkt dan bijvoorbeeld uit de bovengenoemde monitor. Ik wil kenniscentra de ruimte geven om in goed overleg met onderwijsinstellingen op het punt van de geautoriseerde catalogus van keuzeonderdelen nog enkele jaren ervaring op te doen.

Ik zie verder graag dat alle onderdelen op het diploma worden vermeld conform de nieuwe regeling Diplomamodel, die ik zal laten aansluiten op het format. Diplomering zal dus plaatsvinden op het niveau van het kwalificatiedossier, met vermelding van de kwalificatie en de wijze van invulling van het keuzedeel. Daarbij is het van groot belang dat in de nadere uitwerking van de diverse onderdelen kerntaken en werkprocessen helder terugkomen. Ik zal met de minister van EL&I het toetsingskader vaststellen dat de toetsingskamer binnen de SBB zal hanteren bij het beoordelen van individuele kwalificatiedossiers. Ik zal dit toetsingskader volledig baseren op de twintig eisen die ik reeds in mijn adviesaanvraag aan u heb verwoord en die inmiddels bekend zijn bij de kenniscentra. Anders gezegd: kwalificatiedossiers die daaraan niet voldoen, zal ik niet goedkeuren.

Ik vraag de kenniscentra de kwalificatiedossiers tijdig aan te passen aan het nieuwe format. Ik verwacht dat u de kenniscentra ondersteunt bij dit proces en dat de kenniscentra de nieuwe set kwalificatiedossiers vóór 1 februari 2013 aan

Datum

Onze referentie380017

mij of aan de minister van EL&I aanbieden, inclusief de adviezen van de toetsingskamer. Ik verwacht dat SBB knopen doorhakt, zodra individuele kenniscentra niet of onvoldoende leveren. Dit proces acht ik zo cruciaal dat ik voor de komende periode graag zie dat u de heer Van Nieuwkerk als mijn waarnemer uitnodigt en hem informeert over deze centrale ontwikkelactiviteiten.

Ik ga ervan uit dat ik begin 2013 een set kwalificatiedossiers krijg aangeboden waarop de trefwoorden 'minder', 'eenvoudiger' en – zeker voor opleidingen op niveau 4 – 'breder' van toepassing zijn. Mocht ik onverhoopt een kwalificatiedossier afkeuren in februari 2013, dan blijft voor het schooljaar 2013-2014 het vigerende kwalificatiedossier van 2012-2013 van kracht. Ik ga ervan uit dat uw inspanningen ertoe leiden dat deze situatie zich niet of hooguit als enkele uitzondering voordoet.

Naar het zich laat aanzien vergt het bovenstaande in ieder geval een wijziging van het kwalificatie- en examenbesluit beroepsopleidingen WEB. Bovendien zal ik met de minister van EL&I bij ministeriële regeling het format voor de kwalificatiedossiers en het toetsingskader vaststellen. Het tijdspad hiervoor is erg krap en snel duidelijkheid van uw kant over het format van het kwalificatiedossier is dan ook gewenst.

Opleidingen die worden uitgezonderd

In het Actieplan 'Focus op vakmanschap' heb ik aangekondigd dat ik de wettelijke opleidingsduur van mbo-opleidingen wil gaan verkorten van vier naar drie jaar. Een aantal opleidingen op niveau 4 zal hiervan worden uitgezonderd vanwege de aard en inhoud van de opleiding. Dat wil zeggen dat de desbetreffende kwalificaties in principe een opleidingsduur van vier jaar hebben in plaats van drie jaar. De kwaliteit en de inhoud van mbo-4 opleidingen zijn het uitgangspunt voor het selecteren van kwalificaties die in aanmerking komen voor een studieduur van vier jaar. Gelet op wettelijke beroepsvereisten, specifieke branchevereisten en de studeerbaarheid onderschrijf ik deze uitgangspunten. Ik vind het belangrijk om voor die opleidingen, die vanwege de aard en de inhoud aantoonbaar zwaarder zijn dan de andere niveau 4 opleidingen, een uitzondering te kunnen maken.

De SBB heeft een lijst opgesteld van 47 kwalificaties op niveau 4 die in aanmerking komen voor een opleidingsduur van 4 jaar. Deze lijst is tot stand gekomen op basis van een beslisboom, waarin verschillende stappen zijn doorlopen om te komen tot een selectie. Daarnaast heeft SBB informatie ingewonnen bij de afzonderlijke paritaire commissies. Op grond van deze aanpak en werkwijze neem ik het advies met betrekking tot de lijst van opleidingen die een studieduur kennen van vier jaar over. Ik wil hierbij opmerken dat ik niet zo ver wil gaan om instellingen te verplichten deze opleidingen in vier jaar aan te bieden. Indien instellingen mogelijkheden zien om deze opleidingen in minder dan vier jaar aan te bieden, zal ik dat niet verbieden. Echter, het inkorten van deze opleidingen mag niet ten koste gaan van de kwaliteit en de examens moeten volledig dekkend zijn. Vanzelfsprekend zal ik de effecten en ervaringen van deze maatregel laten monitoren.

Wat betreft de leerwegen bol en bbl heeft de SBB ervoor gekozen om bbl-opleidingen buiten de reikwijdte van dit advies te houden. De reden hiervoor is

Datum

Onze referentie380017

dat de gemiddelde opleidingsduur van bbl-deelnemers door stapeling van niveau 2, 3 naar uiteindelijk niveau 4, vaak langer is dan vier jaar. Met het verkorten van mbo-opleidingen wil ik echter bevorderen dat *alle* deelnemers bij aanvang direct op het juiste niveau en de juiste leerweg worden ingeschreven. Het gaat er om dat instellingen geprikkeld worden leerroutes aan te bieden die zo efficiënt mogelijk worden aangeboden en dat geldt voor de beide leerwegen, bol en bbl. Indien een bbl-deelnemer door stapeling uiteindelijk een niveau 4 opleiding haalt, is dat geen reden om de opleidingsduur van de opleiding te verlengen van 3 naar 4 jaar. Het gaat immers om de studieduur van de opleiding en niet om de tijd die een individuele deelnemer nodig heeft om een niveau 4 diploma te halen. Concluderend: ik neem het advies van de SBB over voor *alle* leerwegen die het mbo kent.

Het zou een goede zaak zijn als de specialistenopleidingen (zoals patissier en tandtechnicus) weer herkenbaar worden opgenomen in de kwalificatiestructuur. Daarmee wordt voor zowel de instelling als de deelnemer duidelijk gemaakt dat na het afronden van een vakopleiding voor een bepaald beroep de mogelijkheid bestaat om nog een 1-jarige specialistenopleiding voor dat beroep te volgen. Voor de deelnemer die hiervoor kiest komt dan een extra opleidingsjaar beschikbaar. Ik zal u vragen welke niveau 4-opleidingen dit betreft.

U geeft aan geen beslissing te kunnen nemen over de opleidingsduur van acht kwalificaties. U stelt voor mij op een later tijdstip hierover te adviseren. Ik geef u tot 4 april aanstaande de gelegenheid een aanvullend advies uit te brengen over de opleidingsduur van deze kwalificaties. Indien ik niets ontvang, ga ik ervan uit dat deze kwalificaties verkort worden naar een opleidingsduur van drie jaar. Overigens heb ik begrepen dat de analyse van één groene kwalificatie (manager biologisch dynamisch bedrijf) niet geheel correct is uitgevoerd. Ik adviseer u hierover contact te leggen met de minister van EL&I, opdat hij een goede afweging kan maken inzake de noodzakelijke opleidingsduur.

Het advies van SBB om in de regelgeving een bepaling op te nemen die bepaalt hoe bij indiening van een nieuwe of gewijzigde kwalificatie de studieduur wordt vastgelegd, neem ik niet over. In het wetsvoorstel 'Doelmatige leerwegen in het beroepsonderwijs en het moderniseren van de bekostiging beroepsonderwijs' is een bepaling opgenomen inhoudend dat bij regeling voor kwalificaties een langere opleidingsduur kan worden vastgesteld. Het is de bedoeling om die lijst met kwalificaties waarvoor dat geldt zo spoedig mogelijk na aanvaarding van het wetsvoorstel vast te stellen. Indien uit de hier bovengenoemde monitor blijkt dat de lijst gewijzigd moet worden, dan kan dit gebeuren bij regeling. Bij eventuele nieuwe kwalificaties kan dan een advies worden gevoegd over de noodzaak om voor die kwalificaties een langere opleidingsduur toe te staan dan drie jaar. Ik zal de criteria laten uitwerken in het toetsingskader.

Tijdpad

De herziening van de kwalificatiestructuur en het verkorten van mbo-opleidingen zijn twee beleidsveranderingen die qua planning op elkaar ingrijpen. Hoe ziet het tijdpad van de invoering van deze maatregelen er uit voor de instellingen en de kenniscentra?

1. Een herziene set van kwalificatiedossiers wordt vóór 1 februari 2013 aan mij dan wel de minister van EL&I aangeboden; in de praktijk betekent dit dat de toetsingskamer de kwalificatiedossiers uiterlijk 1 december 2012 moet ontvangen.
2. Vervolgens gaan instellingen aan de slag met het aanpassen van de onderwijsprogramma's van de beroepsopleidingen. Ik geef de instellingen de mogelijkheid om gedurende twee schooljaren hun curricula aan te passen op basis van de nieuwe kwalificatiestructuur en de verkortingsmaatregel. Wel vraag ik hen in het schooljaar 2013-2014 tenminste 20% van het totale opleidingenportfolio aangepast te hebben en tenminste te beginnen met de BOL-4-opleidingen die verkort moeten worden. Vóór aanvang van het schooljaar 2014-2015 moet alles gereed zijn.

Datum

Onze referentie380017

De scholen verzeker ik dat ik na februari 2013 gedurende drie jaar de kwalificatiedossiers niet zal wijzigen behoudens het keuzedeel.

Met vriendelijke groet,

mede namens de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie,

de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Marja van Bijsterveldt-Vliegenthart